

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 16.01.2023

§ 13

Vanhus- ja vammaisneuvoston aloite puhe- ja läsnäolo-oikeuden myöntämisestä neuvostojen edustajille kaupungin toimielimissä

3804/00.01.01.03/2022

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

lakimies Anu Valtavaara, p. 044 482 6809

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa vanhus- ja vammaisneuvostojen aloitteeseen perusteluosassa esitetyn lausunnon.

Kaupunginhallitus muistuttaa samalla kaupungin toimielimiä ja viranhaltijoita vaikuttamistoimielimiä (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto) koskevien velvoitteiden huomioimisesta päätöksenteon valmistelussa ja asiantuntijakuulemisten mahdollisuudesta ennen päätösten tekemistä.

Perusteluosa

Vanhus- ja vammaisneuvostojen yhteinen aloite kaupunginhallitukselle:

”Vanhus- ja vammaisneuvostot esittävät edustajilleen puhe- ja läsnäolo-oikeutta kaupungin toimielimissä.

Kuntalain (§27 ja §28) mukaan vanhus- ja vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön sekä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Lahden kaupungin vammaispoliittisessa ohjelmassa 2021–2024 yhtenä tavoitteena on osallistuminen Lahden poliittisten päätösten valmisteluun. Ohjelmassa tavoitteena on myös se, että vammaisneuvoston edustaja osallistuu lautakuntien kokouksiin.

Vanhus- ja vammaisneuvostoissa on paljon kokemusasiantuntijuutta liittyen kaikkiin kaupungin tehtäviin esimerkiksi kaavasunnitteluun, liikennesuunnitteluun sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin tehtäväalueisiin. Varhainen vaikuttamismahdollisuus on ensiarvoisen tärkeää, jotta ikäihmisten ja vammaisten erilaiset tarpeet, kuten esteettömyys ja palvelujen saavutettavuus, tulevat huomioiduksi sekä päätösten valmisteluvaiheessa että päätöksenteossa. Ikäihmisissä ja vammaisissa on lukuisa joukko henkilöitä, jotka eivät kykene äänestämään kuntavaaleissa, joten heidän äänensä ei siksi tule kuuluviin. Demokraattiseen päätöksentekoon kuuluu saada vaikuttaa monien eri kanavien kautta. On myös inhimillisesti tärkeää, että ikäihmiset ja vammaiset pääsevät varhaisessa vaiheessa mukaan heitä koskevien asioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oikea-aikaisella päätöksenteolla voidaan paitsi lisätä näihin ryhmiin kuuluvien ihmisten hyvinvointia myös hillitä kalliiden erityispalvelujen kulujen kasvua sekä saavuttaa merkittäviä säästöjä.”

Kaupunginvaltuusto 8.3.2021 § 22

Kaupunginvaltuusto on 8.3.2021 § 22 käsitellyt valtuustoaloitteen, jossa esitettiin, että vammais- ja vanhusneuvostoille myönnetään osallistumisoikeus kaupunginvaltuuston kokouksiin puheenjohtajan harkinnassa olevalla puheoikeudella sekä lautakuntien kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Kaupunginvaltuusto merkitsi aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia oli tullut tuossa yhteydessä riittävästi selvitetyksi.

Vastaus aloitteeseen

Vanhus- ja vammaisneuvostot ovat lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä eli edustamansa ryhmän kuulemis- ja vaikuttamiskanavia, jotka välittävät ryhmän näkemykset kaupungin päätöksentekoon. Kuntalain (410/2015) 27-28 §:ssä säädetään, että neuvostoille on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Asiat, joihin neuvostot voivat vaikuttaa, ulottuvat laajasti kaupungin kaikille toimialoille. Kuntalaissa tarkoitetut vaikutusmahdollisuudet koskevat asioiden suunnittelua ja valmistelua sekä päätösten täytäntöönpanon seuranta.

Toimielinten kokoukset ovat kaupungin luottamustoimihenkilöistä koostuvien toimielinten päätöksentekokokouksia. Kokouksessa puhe- ja läsnäoloon oikeutetut ovat lähtökohtaisesti asioiden valmistelusta vastaavia viranhaltijoita. Heidän osallistumisestaan on erikseen määrätty hallintosäännön yleisien määräysten 17 §:ssä. Muiden kuin

hallintosäännössä mainittujen läsnäolosta ja puheoikeudesta päättää toimitielin itse.

Asiat tulevat toimitielinten käsiteltäväksi viranhaltijan esittelystä. Päätösesitykset ovat kokouksikäsitteilyyn tullessa jo huolellisesti valmisteltuja. Neuvostojen tiedonsaantioikeudet ja vaikutusmahdollisuudet varmistetaan viranhaltijoiden suorittamassa valmistelussa.

Neuvostojen tärkeintä vaikuttamistyötä kaupungin toimitielimiin nähden on lausuntojen antaminen valmistelussa oleviin asioihin. Kaupungin viranhaltijat pyytävät neuvostoilta lausuntoja valmisteltaessa asioita, joilla on vaikutusta näiden ryhmien elinolosuhteisiin ja toimintaedellytyksiin. Vanhus- ja vammaisneuvostot voivat myös oma-aloitteisesti ottaa kantaa asioihin ja lausua sellaisia asioista, joiden se arvioi olevan kannaltaan merkittäviä. Vanhus- ja vammaisneuvostolla on oikeus tehdä aloitteita kunnan toimintaa koskevissa asioissa kuntalain 23 §:n nojalla.

Tehokkaan valmistelun ja päätöksenteon näkökulmasta paras keino vaikuttaa ikäihmisille ja vammaisille merkittävässä asiassa on, että asian valmistelussa voidaan kuulla eri tahoja kirjallisesti ja arvioida päätöksenteon vaikutuksia. Vaikka pääsääntönä on kirjallinen kuuleminen, on asiantuntijaa mahdollista kuulla myös suullisesti kokouksessa. Neuvostojen edustajien kuuleminen yksittäisessä asiassa kokouksessa on mahdollista, mikäli toimitielin katsoo sen tarpeelliseksi. Neuvoston edustaja osallistuu tällöin asiantuntijana kokoukseen asiasta käytävän keskustelun ajan, mutta poistuu kokouksesta kuulemisen jälkeen.

Neuvostojen tiedonsaantioikeudet pyritään turvaamaan kaupungin yleisellä, laajalla tiedottamisvelvollisuudelle kaupungin ajankohtaisista asioista. Vanhus- ja vammaisneuvostot voivat järjestää päättäjätapaamisia tai kutsua päättäjiä omiin kokouksiinsa. Myös asioiden valmistelusta

vastaavia viranhaltijoita voi kutsua kokouksiin. Lisäksi neuvostojen kokousten muistiot tuodaan tiedoksi kaupunginhallitukselle.

Lausuntojen ja aloitteiden lisäksi neuvoston edustajat voivat hyödyntää myös muita kaupungin osallistumis- ja vaikuttamiskanavia esim. kumppanuuspöytiä ja osallistuvaa budjetointia. Kaupunginvaltuuston kokoukset ovat julkisia ja niitä voi seurata joko läsnä kokouspaikalla, suorana verkkolähetyksenä tai tallenteena kokouksen jälkeen kaupungin verkkosivujen kautta.

Yli 18-vuotias vammaisväestö ja ikääntyneet voivat äänestää vaaleissa. Demokraattiset vaikutusmahdollisuudet turvataan tarvittaessa erityisjärjestelyillä. Mikäli henkilön kyky liikkua ja toimia on siinä määrin rajoittunut, ettei hän pääse kotimaan ennakkoäänestyspaikkaan tai vaalipäivänä äänestyspaikkaan ilman kohtuuttomia vaikeuksia, on äänestys mahdollista toteuttaa kotiäänestyksenä.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

ote, vanhus- ja vammaisneuvostojen sihteereille, tiedoksi toimielimet sekä palvelualueet